

2017 Almanya Federal Seçimleri ve SPD'nin Türkiye ile İlişkilere ve Almanya'daki Türklere Bakışı¹

Ozan Örmeci²

Giriş

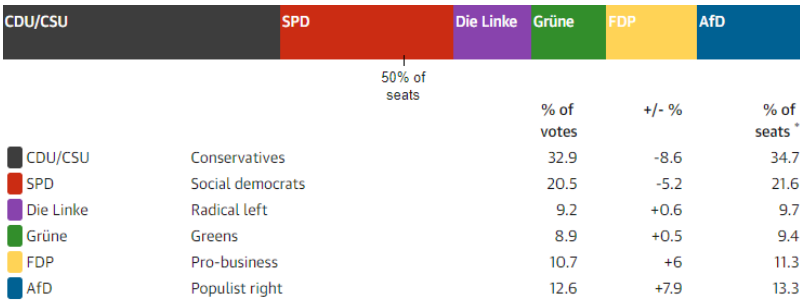
Özellikle 2008 küresel ekonomik krizi sonrasında Avrupa Birliği'nin ekonomik ve siyasal liderliğini üstlenen Almanya, 3 milyon civarında Türk kökenli nüfusa (Deutsche Welle, 2016a) ev sahipliği yapması bağlamında da Türkiye ve Türkler için özel ve çok önemli bir ülkedir. Bu yönüyle, Almanya, Türkler için daima en yakın Avrupalı ülke olmuştur. Batı (Federal) Almanya'da İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan ve 1990'lardan beri tüm Almanya'da geçerli olan çoğulcu demokratik sistem, İngiltere'ye benzer şekilde- geleneksel olarak merkez sağ ve merkez solda iki büyük partinin (mer-

¹ Bu konuşma, 3 Mart 2018 tarihinde Friedrich Naumann Vakfı ve *Euro Politika* dergisi sponsorluğunda Taksim Point Hotel'de düzenlenen "2017 Almanya Federal Seçimleri ve AB-Türkiye İlişkilerinin Geleceği" başlıklı panel için hazırlanmıştır.

² Doç. Dr. Ozan Örmeci, Beykent Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (İngilizce) Bölümü; ; Uluslararası Politika Akademisi (UPA) Genel Koordinatörü.

kez sağda CDU-Hıristiyan Demokrat Birliği ve onun Baviera eyaletindeki yerel ortağı CSU-Hıristiyan Sosyal Birliği ve merkez solda SPD-Almanya Sosyal Demokrat Partisi) var olduğu çoğulcu bir parlamenter sistem türevidir. Her ikisi de Avrupa Birliği (AB) yanlısı olan bu partiler, daha çok ekonomi politikaları, dinin ve muhafazakâr değerlerin günlük hayatta oynaması gereken rol (Timpe, 2010, s. 38), göçmen ve azınlıklara yönelik yaklaşım ve sosyal haklar-sosyal politikalar gibi konularda birbirinden ayrılmaktadır. Dış politika açısından da her iki partinin de güçlü Transatlantikçi ve Avrupalı yönelimleri benzer olsa da sosyal demokratlarda daha barışçıl ve Washington merkezli askeri müdahale politikalarına daha eleştirel bir yaklaşım hâkimdir. Günümüze kadar bu iki büyük parti, Almanya siyasetindeki merkezi konumlarını korumayı başarmış ve zaman zaman birbirleriyle, zaman zaman da diğer küçük partilerle kurdukları koalisyon hükümetleri sayesinde iktidara gelmişlerdir. Bu durum şimdilerde de geçerli olsa da son dönemde bu iki partinin düşen oy oranları dikkat çekicidir. Bu açıdan, 2017 Almanya federal seçimleri, özel bir incelemeyi gerektirmektedir.

1. 2017 Almanya Federal Seçimleri

2017 Almanya federal seçimleri sonuçları (The Guardian, 2017a)

2017 Almanya federal seçimlerinde, merkez sol SPD ve merkez sağ CDU gibi köklü ve merkezi partiler oy kaybına uğramış ve özellikle aşırı sağ AfD (Almanya için Alternatif) partisi büyük bir çıkış gerçekleştirmiştir (The Guardian, 2017a). Bu durum hem Almanya demokrasisi hem de Almanya'da yaşayan Türk kökenli nüfus için olumsuz bir gelişmedir. Seçim sonuçlarına bakıldığında, şu temel tespitler yapılabilir:

■ Angela Merkel liderliğindeki CDU-CSU ittifakının oy oranı yüzde 32,9'da kalırken (yüzde 9'a yakın oy kaybı var), SPD'nin oy oranı da yüzde 20,5 düzeyine (yüzde 5 oy azalması var) düşmüştür. Bu tablo, Almanya'daki iki büyük partinin de ciddi oy kaybı yaşadığı ve merkez siyasetin zayıfladığı olağanüstü bir duruma işaret etmektedir.

■ Seçimlerde üçünü sırayı yüzde 12,6 oy oranıyla aşırı sağ AfD partisi alırken (yüzde 8 civarında oy artışı var), dördüncü sırada -yüzde 6 civarında oy arttıran- FDP (Hür Demokratlar) yer almıştır. Aşırı sağ AfD'nin yükselişi Almanya ve Avrupa'da alarm zillerinin çalmasına neden olurken, liberal FDP'nin genç ve karizmatik lideri Christian Lindner önderliğindeki yükselişi, Alman seçmenlerin denememiş yeni lider ve hareketlere özlem duymaya başladıklarını göstermektedir.

■ Sosyalist çizgideki Sol Parti (Die Linke) yüzde 9,2 ile seçimde beşinci parti olurken (yüzde 0,6 oy artışı var), Yeşiller Partisi (Grüne) de yüzde 8,9 oyla (yüzde 0,5 oy artışı yaparak) ancak altıncı olabirmiştir. Bu durum, aşırı solun Almanya'da cüzi bir oy artışı yapmayı başardığını ve Yeşiller ile birlikte düşünüldüğünde hala yüzde 20'ye yakın oy potansiyeli olduğunu göstermektedir.

2. Tarihsel Süreçte SPD (Almanya Sosyal Demokrat Partisi)

SPD - Sozialdemokratische Partei Deutschlands (Almanya Sosyal Demokrat Partisi), Almanya'nın en eski ve köklü siyasal partisidir.³ Ferdinand Lassalle'in kurduğu Alman İşçi Birliği (ADAV) ile Marksist siyaset adamları August Bebel ve Wilhelm Liebknecht'in kurdukları Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin (SDAP) 1875'te birleşmesiyle kurulan Sosyalist İşçi Partisi'nin adı, 1890 yılından sonra Almanya Sosyal Demokrat Partisi (SPD) olarak değiştirilmiş ve böylelikle Almanya ve Avrupa soluna damga vuracak bu partinin siyasal yaşamı başlamıştır. SPD, aynı zamanda Avrupa'nın en etkili ve köklü işçi sınıfı ve sol partilerinden birisi olarak (İngiliz İşçi Partisi-Labour Party ve İsveç Sosyal Demokrat Partisi-SAP ile birlikte) kabul edilmektedir. SPD, Sosyalist Enternasyonal'in başlıca kurucuları ve en etkili partileri arasında yer almaktadır.⁴ Partinin yayın ise organı aylık Vorwärts dergisidir.⁵

SPD

Almanya'da 1877'den beri seçimlere giren parti, 1912'den itibaren yüksek oy oranlarına ulaşmayı başarmış ve Alman

³ Web sitesi için; <https://www.spd.de/>.

⁴ SPD, 2017 yılının Mart ayında, dünyadaki etkili sol partileri yükselen popülist milliyetçilik dalgasına karşı ortak hareket etmek için Berlin'deki genel merkezinde bir araya getirmiştir. Bu çaba, henüz çok olumlu sonuçlar üretmemiş olsa da partinin dünya ve özellikle Avrupa sol hareketi içerisindeki öncü konumuna işaret etmesi anlamında önemlidir (Bkz. Knight, 2017a).

⁵ Web sitesi için; <https://www.vorwaerts.de/>.

Parlamentosu'nda çok sayıda milletvekili ile temsil edilmiştir. Bu dönemde birkaç defa koalisyonlar yoluyla iktidara gelen parti, buna karşın aşırı sol ve aşırı sağın çok etkili olduğu bu dönemde istediği başarıyı yakalayamamış ve Almanya'nın Nazizm'e doğru siyasal savrulmasına engel olamamıştır. Bu dönemde partinin en önemli isimleri ise, Alman solunda siyasal ve entelektüel açıdan sosyalizmden sosyal demokrasiye geçişin mimarı kabul edilen Karl Kautsky ve Eduard Bernstein'dır (Bu konuda birkaç faydalı kitap için bkz. Özdalga, 2001; Cem, 2010; Kavukçuoğlu, 2003; güncel bir sosyal demokrasi değerlendirmesi için ise bkz. Gombert ve diğerleri, 2010). Parti, İkinci Dünya Savaşı sonrasında kendisini iktidara taşıyacak olan sosyal demokrat dönüşümü aslında bu yıllar yapmaya başlamış ve seçmen nezdinde de büyük destek görmüş, ancak demokratik bir siyasal yaşamı gölgeleyen olağanüstü koşullar (Birinci ve İkinci Dünya Savaşı, Nazizm ve Marksizm'in yüksek popülaritesi) nedeniyle başarı şansı sınırlı olmuştur. Yine de partinin 1890-1932 döneminde tüm seçimleri birinci sırada tamamladığı hatırlanmalıdır (Wikipedia, 2018a).

Willy Brandt

Helmut Schmidt

Partinin esas oy patlaması ise, Nazi dönemi ve İkinci Dünya Savaşı ardından olmuştur. 1949-1972 döneminde her seçimde oy artışı yapan parti, bu dönemde CDU ile birlikte Almanya'da merkez siyaseti şekillendiren iki büyük partiden birisi olmuş ve 1966 yılından itibaren koalisyonlar yoluyla yeniden iktidara oturmayı başarmıştır (Wikipedia, 2016a). Konrad Adenauer'li yılların ardından, ilk kez 1966 yılında CDU/CSU ile koalisyon hükümeti kurarak -hükümetin küçük ortağı olarak- iktidara gelen SPD, 1969 yılında bu defa liberal FDP ile koalisyon hükümeti kurmuş ve hükümetin büyük ortağı olmayı başarmıştır. Parti, Willy Brandt liderliğindeki istikrarlı gelişiminin sonucu olarak, 1972 seçimlerinde -1930'dan beri ilk kez- Almanya'daki en popüler parti olmayı başarmıştır. Seçim sonrasında yine FDP ile koalisyon kuran Brandt liderliğindeki SPD, Brandt'ın istifası sonrasında Helmut Schmidt Başbakanlığında koalisyon hükümeti yoluyla iktidarını sürdürmüştür. 1976 ve 1980 seçimlerinde oy kaybı yaşayan ve ikinci parti konumuna düşen SPD, buna karşın, Schmidt'in liderliğinde, FDP (Hür Demokratlar) ile koalisyon hükümetleri kurmaya ve Batı Almanya'yı yönetmeye devam etmiştir (Wikipedia, 2016b).

Seçim	Oy (seçmen)	Oy (parti listesi)	%	Sandalye	+/-	Hükümet
1949		6,934,975	29.2	131 / 402		Ana Muhalefet
1953	8,131,257	7,944,943	28.8	162 / 509	▲ 22	Ana Muhalefet
1957	11,975,400	11,875,339	31.8	181 / 519	▲ 19	Ana Muhalefet
1961	11,672,057	11,427,355	36.2	203 / 521	▲ 22	Ana Muhalefet
1965	12,998,474	12,813,186	39.3	217 / 518	▲ 14	CDU/CSU ile Hükümet Koalisyonu'nun Küçük Ortağı
1969	14,402,374	14,065,716	42.7	237 / 518	▲ 20	FDP ile Hükümet Koalisyonu'nun Büyük Ortağı
1972	18,228,239	17,175,169	45.8	242 / 518	▲ 5	FDP ile Hükümet Koalisyonu'nun Büyük Ortağı
1976	16,471,321	16,099,019	42.6	221 / 518	▼ 18	FDP ile Hükümet Koalisyonu'nun Büyük Ortağı
1980	16,808,861	16,260,677	42.9	228 / 519	▲ 4	FDP ile Hükümet Koalisyonu'nun Büyük Ortağı
1983	15,686,033	14,865,807	38.2	202 / 520	▼ 26	Ana Muhalefet (1982'ye kadar)
1987	14,787,953	14,025,763	37.0	183 / 519	▼ 9	Ana Muhalefet
1990	16,279,980	15,545,366	33.5	209 / 662	▲ 46	Ana Muhalefet
1994	17,966,813	17,140,354	36.4	252 / 672	▲ 13	Ana Muhalefet
1998	21,535,893	20,181,269	40.9	298 / 669	▲ 43	Yeşiller ile Hükümet Koalisyonu'nun Büyük Ortağı
2002	20,059,967	18,484,560	38.5	251 / 603	▼ 47	Yeşiller ile Hükümet Koalisyonu'nun Büyük Ortağı
2005	18,129,100	16,194,665	34.2	222 / 614	▼ 29	CDU/CSU ile Hükümet Koalisyonu'nun Küçük Ortağı
2009	12,077,437	9,988,843	23.0	146 / 622	▼ 76	Ana Muhalefet
2013	12,835,933	11,247,283	25.7	193 / 631	▲ 42	CDU/CSU ile Hükümet Koalisyonu'nun Küçük Ortağı
2017	11,426,613	9,538,367	20.5	153 / 709	▼ 50	

1982'de iktidarı CDU'ya ve Helmut Kohl'a kaptıran SPD, 1983'ten 1998'e kadar istikrarlı bir şekilde oy kaybı yaşamaya başlamıştır. Bu dönemde Almanya'da peşi sıra CDU/CSU-FDP koalisyon hükümetleri kurulmuş ve Helmut Kohl Almanya Başbakanı olarak görev yapmıştır. 1998 seçimlerinde Gerhard Schröder ile yeniden bir çıkış yakalayan parti, yüzde 40 oy oranını aşmış ve seçim sonrasında Yeşiller Partisi (Grüne) ile koalisyon hükümeti kurarak iktidara gelmiştir. Bu yıllarda Alman siyasetini domine eden Schröder, partisinin kısmen düşen oy oranına rağmen, 2002 seçimlerinden sonra da SPD-Yeşiller koalisyonunu kurarak iktidarını korumuştur. Rusya'ya yakınlığı nedeniyle zaman zaman eleştiriler de alan Schröder, buna karşın SPD'yi zafere taşıyan son başarılı sol lider olarak istisnai konumunu korumaktadır.

Gerhard Schröder

2005 federal seçimlerinde ise, Hıristiyan Demokratlar, Angela Merkel liderliğinde yeniden Alman siyasetinde bayrağı devralmış ve o günden bu yana da tam 4 seçimdir yerini -farklı koalisyonlar yoluyla- korumayı başarmıştır. SPD, 2005-2009 ve 2013-2017 dönemlerinde iki defa CDU/CSU ile "büyük koalisyon" (Große Koalition) hükümetine dâhil olmuş, ancak bu hükümetlerde yer alarak oy kaybı yaşamış ve yakın

geçmişteki iktidar adayı konumunu kaybetmeye başlamıştır. Partideki olumsuz gidişata ve sosyal demokrat partilerde denenilen “üçüncü yol” politikalarının ardından yaşanan boşluğa o dönemde dikkat çeken Ernst Hillebrand ve Gero Maass, Friedrich Ebert Vakfı (FES) için yazdıkları bir raporda (bkz. Hillebrand & Maass, 2011), sosyal demokrasinin yeni çizgisinin nasıl olması gerektiğine dair birçok önemli ve yapıcı sorular sormuşlar, ancak onlar da bu sorulara kesin yanıtlar vermemişlerdir. Dolayısıyla, SPD'nin bu yıllardan başlayarak yaşadığı küçülme ve gerileme, aslında hemen hemen tüm gelişmiş Avrupa ülkelerinde ve hatta Türkiye’de etkileri görülen sosyal demokrasinin Neoliberalizm ve küreselleşme çağında yaşadığı zorlukların bir yansımasıdır.

Martin Schulz

Parti, 2017 federal seçimlerine, Martin Schulz liderliğinde, “Zeit für mehr Gerechtigkeit” (Daha Fazla Adalet Zamanı) başlıklı bir seçim programıyla (SPD, 2017) girmiş; bu programda güçlü bir Avrupa Birliği için cesur adımlar atılması, iş piyasasının canlandırılması adına adil asgari ücret ödenmesi ve modern donanıma sahip bir Federal Ordu’nun olması gibi konuları öne çıkarmıştır. SPD, yine zenginlere ve kurumlara yönelik daha yüksek vergi uygulamaları öngören bu prog-

ramıyla, aslında klasik sosyal demokrat çizgisini koruyarak seçime girmiştir (Knight, 2017a). Parti, son yıllarda dış politikada da tamamen CDU benzeri şekilde hareket ettiği için (Yunanistan'a yönelik kemer sıkma politikalarına destek vermek, Rusya'ya yönelik ekonomik yaptırımları desteklemek vs.) de eleştirilmektedir (Knight, 2017b). Bunlar dışında, SPD'nin son seçim programında yoğun şekilde işlenen temel bazı konular ve ortaya konulan projeler şunlardır (Göç Araştırmaları Vakfı, 2017):

- Göç Sorunu: Göç nedenleri bertaraf edilmeli, daha hızlı iltica süreçleri, daha verimli bir entegrasyon ve daha etkin geri göndermeler sağlanmalı, göç bir şans olarak değerlendirilmeli ve kalifiye elemanların göçü kontrollü gerçekleştirilmelidir.
- Din Politikaları: Dinlerarası diyalog, barışçıl yaşam ve toplumsal birliktelik adına güçlendirilmeli, -kendi dini dışında farklı dinler hakkında da bilgi sahibi olan bireylerin radikalleşme olasılığı düşük olduğu için- bütün devlet okullarında İslam dini dersi de verilmeli ve anayasa ile uyumlu hareket eden Müslüman topluluklar Almanya'nın bir parçası olarak görülerek desteklenmelidir.
- Türkiye Politikaları: Türkiye'de gazetecilere ve muhaliflere yönelik uygulamalar eleştirilmeli, Türkiye'nin AB değerleriyle uyumlu hareket etmesi sağlanmalı ve idam cezası gündeme getirilirse Türkiye'nin AB üyelik sürecine son verilmelidir.

SPD, önceki seçime göre ciddi oranda düşen oy oranının da etkisiyle, 2017 seçimlerinden sonra aynı tip bir koalisyon (CDU/CSU ile) sıcak bakmasa da şartların zorlamasıyla⁶

⁶ Bu noktada SPD kökenli Almanya Cumhurbaşkanı Frank-Walter Steinmeier'in siyasetçilerin uzlaşmaya hazır olmaları gerektiği konusundaki açıklaması etkili olmuştur (bkz. Ertuğral, 2018).

yeniden “büyük koalisyon”a dâhil olma kararı almış (Birgün, 2018), ancak bu konuda partililerden gelen tepkiler üzerine, son kararı kendi üyelerine danışma yolunu seçmiştir (Deutsche Welle, 2018b). SPD, eğer koalisyon sözleşmesi üyeleri tarafından onaylanırsa, yeni koalisyon hükümetinde sosyal politikaları doğrudan ilgilendiren Maliye ve Çalışma Bakanlıkları ile birlikte Dış İşleri Bakanlığı gibi yüksek profilli bir Bakanlık da alacaktır. Ancak bazı anketler, şimdilerde, partinin 2017 genel seçimlerinde ulaştığı yüzde 20,5 oy oranının (The Guardian, 2017a) bile gerisine düştüğünü ve yüzde 18’e (Thurau, 2018) ve hatta yüzde 16’ya (NTV, 2018) gerilediğini göstermektedir. Nitekim kötü gidişat nedeniyle, partinin Genel Başkanı Martin Schulz da kısa bir süre önce istifa ettiğini açıklamıştır (Sözcü, 2018). Buna karşın, SPD’nin etkisiyle koalisyon görüşmelerinde Almanya’da sosyal hakların geriye gitmesi büyük ölçüde engellenebilmiştir. SPD, bu süreçte kendi içerisinde bir krize de sahne olmaktadır. Nitekim Martin Schulz’un istifası ardından halefi Andrea Nahles Genel Başkanlığa vekâleten talip olmuş, ancak parti yönetim kurulunda yer almayan Nahles’in Genel Başkan’ın seçileceği parti kongresinden önce bu görevi üstlenmesine taban tepki gösterince, geçici Genel Başkanlığa Olaf Scholz getirilmiştir (Deutsche Welle, 2018b). Ayrıca genel eğilim, parti üyelerinin koalisyona sıcak bakacağı şeklinde olsa da (zira bir seçim durumunda partinin daha da kötü duruma düşmesi ve sandalye sayısından ciddi bir gerileme yaşamaması beklenmektedir), partinin gençlik teşkilatının Başkanı Kevin Kühnert ve birçok genç sosyal demokratin büyük koalisyon formülüne karşı çıktıkları belirtilmektedir (Deutsche Welle, 2018b). Bu durum, partinin şu an için bir buhran sürecinden geçtiğini, ancak belki de bu şekilde bir reform sürecine girerek daha iyi bir hale gelebileceğini düşündürmektedir.

SPD'nin son yıllarda yaşadığı gerileme, Alman basınının da ilgisini çekmektedir. Örneğin, Deutsche Welle'den Felix Steiner, "yaşlı teyze" lakabıyla bilinen partinin son dönemde seçmenlerin nabzını tutmayı başaramadığını ve gelecek adına kapsamlı çözüm önerileri sunan bir program ortaya koyamadığını iddia etmektedir (Steiner, 2018). Steiner, ülkedeki en varlıklı kesimlerden olmayan SPD seçmenlerinin, son birkaç yılda Almanya siyasetinin ana gündem maddesi haline gelen yasadışı göç ve kayıtdışı çalışan göçmen işçiler gibi sorunlardan en fazla etkilenen kesim olduğunu, ancak partinin bu konuda aktif bir politika geliştirememesinin diğer partilere oy kaptırmasına yol açtığına işaret etmektedir (Steiner, 2018). Daha bir yıl öncesine kadar anketlerde en başarılı Alman siyasetçi durumundaki (Deutsche Welle, 2018c) Martin Schulz'un yaşadığı seçim hüsrani, durumun lider değişikliğiyle halledilebilecek basit bir mesele olmadığını ve dünya, Avrupa ve Almanya'da yaşanan siyasal konjonktürle alakalı yapısal temellerinin bulunduğunu da ortaya koymaktadır.

SPD'nin, son anketlere göre oldukça düşen oy oranları göz önünde bulundurulduğunda, bundan sonraki seçenekleri şöyle değerlendirilebilir:

Jeremy Corbyn

A-) Jeremy Corbyn Yolu: Birleşik Krallık'ta 2015 yılında hiç beklenmedik bir şekilde İşçi Partisi'nin (Labour Party) başına geçen sosyalist siyasetçi Jeremy Corbyn, 1970'lerin sol politikalarını çağrıştıran devletçi görüşleriyle son dönemde anketlere göre parti oylarını yüksek bir noktaya taşımayı başarmıştır. Demiryolları, posta, su ve elektrik sektörlerinde kamulaştırmalar yapmayı, asgari ücreti yükseltmeyi, kamu hizmetlerine yeni ve büyük yatırımlar yapmayı, kurumlar vergisini arttırmayı, zenginlere yönelik vergileri yükseltmeyi, üniversite harçlarını kaldırmayı, ilkokul öğrencilerine ücretsiz yemek hizmeti sunmayı, seçmen yaşını 16'ya indirmeyi, yeni toplu konutlar yaptırmayı ve sağlık sistemindeki özelleştirmeleri iptal etmeyi savunan Corbyn (BBC Türkçe, 2017a), naftalin kokmakla eleştirilen bu radikal fikirlerine karşın, anketlere göre parti oylarını yüzde 41'e taşımayı ve iktidardaki Muhafazakâr Parti'yi (Conservative Party) geçmeyi başarmıştır (YouGov, 2018). Corbyn, klasik İşçi Partisi çizgisinden farklı olarak, Brexit sürecinde de AB yanlısı bir tutum göstermemiştir ve adada yeniden bir referandum yapılmasına karşıdır (The Guardian, 2018). Dolayısıyla, Corbyn tarzı bir dönüşüm, SPD'nin yeniden sosyalist çizgide ve kamucu politikalara yönelmesi ve dış politikada da anti-emperyalizm dozunu artırması ve özellikle Sol Parti (Die Linke) ve Yeşiller Partisi seçmenlerini de partiye kazandırmasıyla parti yönetiminin tercih edebileceği ilk seçenektir. Almanya'da SPD'nin daha solunda yüzde 20 civarında oy bulunduğu hesaba katılırsa, bu, o kadar da yanlış bir tercih olmayabilir. Lakin Alman sermayedarları ve AB çevrelerinin böyle bir dönüşüme ne ölçüde destek verecekleri son derece tartışmalıdır. Zira bugüne kadar AB'yi ve Almanya'yı ekonomik ve siyaseten güçlü yapan politikalar, sosyal hakları koruyan, ama bir yandan da piyasa ekonomisini derinleştiren çizgide olmuş ve günümüzdeki modern ve demokratik Almanya, Avrupa çatası altında ticaret yaparak gelişmiş ve bugünkü öncü konumuna ulaşmıştır. Yine de

Corbyn'in sola İngiltere'de yeniden canlılık kazandıran politikalarının Almanya'da ne derece uygulanabilir olduğu iyi araştırılmalıdır. Bu noktada, "gini katsayısı" ile ölçülen gelir dağılımı eşitsizliğinin Almanya'da diğer gelişmiş ülkelere kıyasla ne ölçüde bozuk olduğu önemli bir meseledir.

Emmanuel Macron

B-) Emmanuel Macron Yolu: Fransa'da 2017 yılında ikinci turda yüzde 66,1 oyla Cumhurbaşkanı seçilen genç ve liberal çizgideki siyasetçi Emmanuel Macron (Clarke & Holder, 2017), Cumhurbaşkanlığı seçimi sonrası partiye dönüşen hareketi (La République En Marche!) ile 2017 parlamento seçimlerinden de zaferle ayrılmayı başarmıştır. Seçim programına iş yerlerine uygulanan vergilerde indirim yapmayı, kiracıların ödediği yerleşim vergilerinin %80'ini kaldırmayı, AB'yi ve euro bölgesini güçlendirmeyi, 35 saatlik haftalık çalışma süresini arttırmayı, güvenlik bütçesini yükseltmeyi ve kamu harcamalarını azaltmayı koyan Macron (Bezmez, 2017), bu bağlamda Corbyn'in sosyalist sol çizgisine karşı liberal sol

çizgiyi temsil etmektedir. SPD, yeni bir lider ve yönetim kadrosuyla Fransız Sosyalist Partisi'nden (PS) ayrılarak yeni bir siyasi hareket başlatan Macron'a benzer şekilde, sosyal demokrat çizgideki partiyi daha da liberalleştirerek merkez ve sağdaki seçmen kitlelerine ulaşmayı deneyebilir. Bu, Avrupa Birliği çevreleri ve büyük sermayeden de destek alabilecek bir girişim olabilir. Şu bir gerçektir ki, dünyada 1960'lar ve 1970'lerdeki gibi güçlü sol/sendikal hareketler mevcut değildir ve Almanya'da seçmenlerin yüzde 60'a yakını merkez ya da merkez sağ çizgideki partilere (CDU/CSU, FDP, AfD) oy vermektedirler. SPD, liberal bir dönüşüm gerçekleştirmesi durumunda, özellikle merkez çizgideki FDP'den (son seçimde yüzde 11'e yakın oy almıştır) ciddi miktarda oy alabilir. Dahası, Asya ekonomilerinin de son yıllardaki hızlı modernleşmesiyle rekabetin çok arttığı küresel ekonomik sistemde, Almanya ekonomisinin rekabetçi niteliğini koruması konusunda SPD'nin liberal muhalefeti olumlu sonuçlar üretebilir. Lakin partinin sol oylarını daha solundaki Sol Parti'ye veya Yeşiller Partisi'ne kaptırması ve geleneksel ittifakının olduğu sendikal hareketlere yabancılaşması riski de bu dönüşüm sürecinde geçerli olabilir. Nitekim Sol Parti'nin kurulması süreci, SPD'li Başbakan Gerhard Schröder'in 2003 yılında uygulamaya soktuğu "Agenda 2010" adlı iş reform yasası ile olmuş (Deutsche Welle, 2017a) ve bu süreçten itibaren, SPD, bu yeni kurulan partiye oy kaptırmaya başlamıştır. Bu nedenle, SPD'nin daha da liberalleşmesi, üzerinde iyi düşünülmesi ve iyi planlanması gereken bir süreçtir. Lakin sosyal politikaları zarar getirmeden geliştirilebilecek piyasa ekonomisinin canlandırılmasına yönelik liberal çizgide politikalar ve bunlara destek olacak şekilde farklı toplumsal grupların sisteme aidiyetlerini arttıracak olan siyasi ve kültürel haklar (bu noktada Almanya'da en önemli toplumsal gruplardan birisi de kuşkusuz Türk kökenlilerdir), SPD'nin liberal dönüşümünü başarılı kılabilir. Zira şu da unutulmamalıdır ki, CDU/CSU ve Başba-

kan Merkel, 4 dönem üst üste iktidara geldikten sonra yıpranmaya başlamıştır. Bu durumda, SPD, bir sonraki seçime iyi bir program ve doğru kadrolarla girmesi durumunda yeniden iktidarı kucaklayabilir. Bu, hem Almanya, hem de AB için çok gereklidir; zira anketlere göre, şu an Almanya'da ikinci parti konumunda aşırı sağcı AfD bulunmaktadır (Deutsche Welle, 2018a).

3. SPD'nin Türkiye ile İlişkilere Bakışı ve Türkiye-Almanya İlişkileri

SPD, geleneksel olarak ülkedeki azınlıklar ve Türkiye kökenli göçmen nüfusun hakları konusuna ve Türkiye ile ilişkilere sağdaki partilere kıyasla daha olumlu bakan sosyal demokrat bir partidir. SPD, yakın zamana kadar -özellikle Yeşiller koalisyonu döneminde- Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine de açık destek verir çizgideydi (Kaplan, 2011). Ancak son dö-

nemde Türkiye’de demokratik gelişimin durması ve hatta gerilemesi ve Alman halkının ve genel olarak Avrupa halklarının Türkiye’nin AB üyeliğine olumsuz bakması nedeniyle, SPD, bu konuda muhalif bir tutum sergilemeye başlamış (Deutsche Welle, 2017b) ve ilkesel olarak Türkiye’nin üyeliğine karşı değilse bile, bu yönde aktif politikalar oluşturmaya son vermiştir. Buna rağmen, partinin Türkiye’ye yönelik çizgisi halen Almanya’daki sağ partilere kıyasla daha ılımlıdır. Ayrıca SPD, Almanya’daki Türklerin durumuyla da yakından ilgilenmekte ve zaman zaman Türk kökenli üyeleriyle bir araya gelerek, onların sorunlarına çözüm üretilmesi noktasında aktif politikalar üretmeye çalışmaktadır (Deutsche Welle, 2017a). Nitekim partinin ağır toplarından Almanya Dış İşleri Bakanı Sigmar Gabriel’e göre, SPD, halen en fazla Türk kökenli üyeye sahip Alman partisi durumundadır (Coşkun, 2016). Heidelberger Forum für Politik und Wissenschaft’ın 2016 yılında yayınladığı bir araştırmaya göre de SPD, halen Türk kökenli Almanlar arasında Yeşiller Partisi’nin ardından ikinci sırada yer almaktadır (Heidelberger Forum, 2016). Aslında yakın zamana kadar birinci sırada olan SPD, aynı araştırmanın bulgularına göre; son dönemde sosyal haklar konusundaki liberal politikalarının Türk kökenli nüfusa olumsuz etkileri, göçmenlere yönelik politikalarının Yeşiller’in gerisinde kalması ve Türk kökenli Alman genç akademisyenlerin son dönemde bu partiye yönelmesi gibi sebeplerle ikinci sıraya düşmüştür. Son dönemde Almanya’daki Türk nüfusun SPD ve Yeşiller gibi partilerden de soğumaya başladıkları ve Big Partei ve AD-Demokraten (AD-D) gibi kendi partilerini kurdukları da bir vakadır. Bu durum, SPD’nin Türk kökenli nüfustan alacağı oyların gelecek seçimlerde daha da düşmesi riskini ortaya koymaktadır. Nitekim 2017 seçimlerinde hem SPD hem de Yeşiller Türk kökenli seçmenler nezdinde oy kaybına uğramış ve hayal kırıklığı yaratmışlardır. Bu nedenle, SPD’nin, yeniden Türkiye kökenli nüfusa ve Almanya-Türkiye ilişkilerine dair demokratik dönü-

şümü hedefleyen aktif politikalar üretmeye başlaması şarttır.

Türkiye-Almanya ilişkilerinin -artmaya devam eden ekonomik ilişkiler dışında- siyaseten son yıllarda giderek polemik ve anlaşmazlıklar üzerinden ilerlemesi, Almanya'da yaşayan Türk kökenli nüfus için sorunlar yaratmakta ve Alman siyasal partilerinin Türk hükümetine duyulan tepki nedeniyle cesur politikalar geliştirmesini engellemektedir (Önsoy, 2016). Bu bağlamda, her iki ülkede de iktidarda olan sağ partilerin (CDU/CSU ve AK Parti), özellikle seçimler öncesinde ikili ilişkileri germeye çalışmaları ve toplumlari birbirlerine karşı kışkırtmaları dikkat çekmektedir. Bu noktada hatırlatmak gerekir ki, Almanya, 3 milyon civarında Türk kökenli nüfusa ev sahipliği yapması bağlamında Türkiye ve Türkler için özel ve çok önemli bir ülkedir. Bu yönüyle, Berlin, Türkler için daima en yakın Avrupalı müttefik olmuştur. Türk-Alman ilişkilerinin İkinci Abdülhamit ve İttihat ve Terakki iktidarına kadar uzanan tarihsel bir temeli de bulunmaktadır. Bugün de iki ülke arasında varoluşsal bir çelişki ya da ciddi bir siyasi sorun (toprak anlaşmazlığı, rejim uyumsuzluğu, doğrudan birbirlerinden kaynaklanan terör tehditleri) yoktur. Tam tersine, Almanya, -Almanya'nın İzmir Başkonsolosu Rainer Lassig'in de birkaç hafta önce dikkat çektiği üzere- Türkiye'nin en önemli ticari partneri durumundadır (DHA, 2018). Almanya'nın liderliğine ek olarak, genel olarak tüm Avrupa Birliği ülkelerinin de Türkiye'nin dış ticaretinde ve Türkiye'ye yapılan doğrudan yatırımlarda büyük payı bulunmaktadır. Benzer şekilde, Türkiye de AB açısından en büyük 5. ticari partner durumundadır (Oktay, 2016). Dolayısıyla, ilişkileri bozmak yerine geliştirmeye çalışmak, her iki taraf açısından da daha doğru bir strateji olarak görülmektedir.

Bu noktada, Almanya ve Türkiye arasında son dönemde ortaya çıkan önemli siyasi sorunlar şöyle özetlenebilir:

- Türkiye, kendi içerisinde istenmeyen grup ilan edilen PKK terör örgütüne yakın Kürt aktivistlerin, DHKP-C benzeri aşırı sol grupların ve son olarak 15 Temmuz 2016'da yaşanan başarısız darbe girişimini örgütlediği iddia edilen Fethullah Gülen cemaatine (FETÖ) mensup muhalif kişilerin Almanya'da özgürce yaşamaları ve eylem yapmalarından rahatsızdır. Ancak son dönemde bu konuda gözle görülür ilerlemeler yaşanmaktadır. Örneğin, Almanya, kısa bir süre önce, Kürt aktivistlerin düzenlediği mitinglerde PKK lideri Abdullah Öcalan posterleri ve PKK sembollerinin kullanılmasını yasaklamıştır (Varlı, 2017). Bir diğer önemli gelişme, iki ülkenin geçtiğimiz haftalarda Berlin'de bir ortak terör zirvesi düzenlemesi ve güvenlik konularında daha yoğun işbirliği yapmaya başlamasıdır (Aydınlık, 2018). Her ikisi de NATO üyesi olan Almanya ve Türkiye, zaten güvenlik açısından hiçbir zaman birbirlerine düşman çizgide olmamışlardır. Ancak bu gibi konularda tarafların duruşlarını birbirleriyle daha uyumlu hale getirmesi, kuşkusuz ikili siyasi ve ekonomik gelişmeleri daha da iyi hale getirecektir. SPD, bu konuda uluslararası sözleşmeler ve insan hakları bağlamında politikalar geliştirmeli ve suçluluğu ispatlanan bireyler konusunda Türkiye'ye yardımcı olmalıdır. Ancak bunlar dışında, fikirleri nedeniyle dışlanan bireylere sahip çıkmak, Almanya demokrasisi ve SPD açısından savunulmaya devam edilmesi gereken önemli bir ilkedir.

- Türkiye'deki demokrasi ve insan hakları durumu, Almanya'da istisnai bazı dönemler haricinde (2000-2007) daima eleştiri konusu olmuştur. Son dönemde, bu durum sadece Türk vatandaşlarını değil, Alman vatandaşlarını da etkilemeye başlayınca, Berlin'in bu konudaki eleştirileri yoğunlaşmıştır. Örneğin, Deniz Yücel, Meşale Tolu ve Peter Steudtner

adlı üç Alman vatandaşı (ilk ikisi Türk asıllıdır), Türkiye'de uzun süredir tutuklu bulunmaktadır (Akal, 2017). Bu kişilere Almanya'da "Erdoğan'ın rehineleri" gözüyle bakılmakta ve Türk hükümeti sert şekilde eleştirilmektedir. Birkaç gün önce gerçekleşen Binali Yıldırım-Angela Merkel görüşmesi sonrasında Türk asıllı Alman gazeteci Deniz Yücel'in serbest bırakılması da ilginç bir gelişme olarak Alman ve Türk basınının ilgisini çekmiş ve Türkiye'nin bu konuyu siyasi şantaj aracı olarak kullandığı algısını pekiştirmiştir (Mynet, 2018). Zira haberlere göre, Yücel'in serbest bırakılması öncesinde, Berlin hükümetinin Ankara'ya silah satışlarına ilişkin bir dizi anlaşmayı onayladığı ortaya çıkmıştır (Diken, 2018). Bu konuda Alman tarafı haklı gözükmemektedir; zira Türkiye, son yıllarda uluslararası kurumlara göre demokrasi açısından hızla irtifa kaybetmekte ve artık bir "demokrasi"den çok "karma rejim" kabul edilmektedir (Diken, 2017). Ancak Türkiye'nin terörle (İŞİD, PKK, PYD-YPG vs.) mücadele ve darbe girişimi bağlamında olağanüstü bir dönemden geçtiği de düşünülürse, bu durumun kalıcı olmayacağı konusunda halen daha iyimser olmak gerekir. SPD, Türkiye'de giderek artan ve tüm dünyada tepki çeken anti-demokratik uygulamalara yönelik eleştirilerini sürdürmeli, ancak bunun Türkiye halkına veya Türk kökenli Almanlara değil, Türkiye'deki cari siyasi rejime karşı olduğunu herkese daha iyi anlatmalıdır.

- Almanya'daki siyasi çevreler, Türkiye'nin, 3 milyon civarındaki Türk soylu Alman vatandaşı aracılığıyla Alman siyasetinde belirleyici bir güç haline gelmeye başlamasından rahatsızdır. Özellikle Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Alman vatandaşı olan Türklere için özel miting ve salon konuşmaları yapması, son dönemde Alman siyasetçileri rahatsız etmeye başlamıştır (BBC Türkçe, 2017b). Hatta son dönemde Erdoğan için Almanya'da "miting yasağı" bile istenmiştir (Yeni Akit, 2017). Bu konuda iki ülke arasında zıtlık vardır.

yaşanması ve Erdoğan'ın Almanya'ya yönelik sert eleştirileri, Almanya'da aşırı sağı güçlendirmekte ve merkez sağ ve merkez soldaki büyük partilere zarar vermektedir. Zira Alman halkının büyük bölümü, bu şekilde başka bir Devlet Başkanı tarafından kendi ülkelerinde yapılan siyasi konuşmalara sıcak bakmamaktadır. Lakin demokratik rejim gereği, Alman hükümetinin bu tarz girişimlere engel olması hatalıdır. Zaten Cumhurbaşkanı Erdoğan da zaman zaman yaptığı sert eleştirilere karşın, genelde bu tarz konuşmalarında gurbetçi Türklerle Alman devletine ve toplumuna entegre olmalarını tembih etmekte (Milliyet, 2014) ve -asimilasyona karşı çıkmasına karşın- Almanya karşıtlığı yapmamaktadır. Dahası, ABD eski Başkanı John F. Kennedy'nin tarihe geçen ünlü "Ich bin ein Berliner" konuşması da düşünüldüğünde, bu gibi uluslararası ilgi çeken ve sansasyon yaratan konuşmaların aslında Almanya'ya zararı değil, faydası olmaktadır. Zira İngiltere ve Fransa gibi İslam dünyasında tarihsel derinliği ve güçlü siyasal bağları olan ülkelerin aksine, Almanya, Müslüman toplumunda -Türkiye dışında- fazla tanınan bir devlet değildir. SPD, bu konuda Almanya'da var olan ezberleri bozabilmeli ve Türkiye'ye destek vererek (bu durum Türkiye'ye yönelik demokratik rejim konusundaki eleştirilere engel değildir; tam tersine, Türk siyasetçileri demokrasi konusunda teşvik edecek bir girişim olur) Türk kökenli nüfustan daha fazla destek almalıdır.

- Almanya'daki Türklerin durumları da zaman zaman iki ülke ilişkilerini gerebilmektedir. Yakın geçmişte, Solingen Katliamı gibi Almanya'daki ırkçı neo-Nazi çizgisinin ne derece tehlikeli hale gelebileceğini gösteren bazı trajediler yaşanmıştır (Tolun, 2013). Kısa süre önce yaşanan "Dönerci Cinayetleri" de bu açıdan dikkatle araştırılması gereken bir adli olaydır (Dalaman, 2011). Ancak geçmişe kıyasla, şu an Almanya'da durumun daha iyi olduğu söylenebilir. Türk asıllı Alman siya-

setçiler ise, en önemli sorunlarının çifte vatandaşlık hakkı, aile birleşimi, yerel seçim hakkı, anadilin okullarda seçmeli ders olarak okutulması, helal kesim hakkı ve fakirlik olduğunu söylemektedirler.⁷ SPD, Türkler de dâhil olmak üzere tüm azınlık gruplarına en fazla sahip çıkması gereken ve onların oylarının tamamını alması gereken bir parti hüviyetindedir. Bu konuda aktif politikalar geliştirmek ve azınlık gruplarından gelen siyasetçilere kadrolarında yer açmak (Aydın Özoğuz örneğindeki gibi) doğru bir strateji olacaktır.

- Suriye'de yaşanan iç savaş ve insani trajedi nedeniyle büyük bir sorumluluk üstlenen ve AB ile Ahmet Davutoğlu döneminde bir "vize muafiyeti" anlaşması imzalayan Türkiye, AB'nin kendisine söz verdiği maddi yardımları yapmamasından ve Türk vatandaşlarına vize muafiyeti hakkı tanımamasından şikâyetçidir. Cumhurbaşkanı Erdoğan, bu konuyu iç politika da sıklıkla kullanmakta ve Türk halkına AB ve Almanya'nın verdikleri sözleri tutmayan güvenilir yapılar olduğu fikrini işlemektedir (Deutsche Welle, 2016b). Bu konuda Berlin ve Brüksel'in harekete geçmesi şarttır; zira doğrudan Suriyeli mültecilere gidecek bu yardımların yapılmaması ve Türk vatandaşlarına vize muafiyeti hakkı tanınmaması, AB'nin ve Almanya'nın Türkiye'deki demokratik imajlarına büyük zarar vermektedir. SPD, Suriyeli mültecilere yönelik yardım sözlerinin uygulanmasını savunmalı (bu yardımlar Türk hükümetine değil, doğrudan Suriyeli mültecilere yapılmaktadır), ancak Suriye'deki iç savaşın sonlandırılması ve göç akınına set çekilmesi konusunda da yapıcı öneriler ortaya koymalıdır.

⁷ Bu konuda yapılmış iki önemli röportaj için bkz. Topçu, 2018a; 2018b.

Sonuç

SPD'nin Almanya demokrasisi açısından önemi noktasında şu da belirtilmelidir; Almanya'da SPD'nin zayıf düşmesi durumunda, şu an için üçüncü sırada olan aşırı sağcı AfD partisi (hatta bazı anketlere göre şu an ikinci parti konumuna yükselmiştir) ana muhalefet partisi haline gelebilir. Bu durum, Alman demokrasisinin istikrarı ve özellikle de göçmen kökenli nüfusun ve azınlıkların korunması açısından yeni sorunlara kaynaklık edebilir. Bu nedenle, SPD'ye destek vermek ve bu partiyi güçlü kılmak, tüm demokratların ve özellikle de göçmen kökenli ve azınlık grupların her türlü lehinedir. SPD'nin yeniden güçlü bir iktidar alternatifi haline gelebilmesinin yolu, Almanya'daki Türk kökenli vatandaşlar ve diğer azınlık gruplarına yapacağı açıklamalardan ve Türkiye-Almanya ilişkileri gibi önemli bir konuyu iktidardaki CDU'dan daha iyi yönetebileceğini ortaya koymasından geçmektedir. Almanya gibi aşırılıklardan (Nazizm) geçmişte çok olumsuz etkilenmiş ve bu nedenle tüm dünyada halen bile zaman zaman vatandaşları olumsuz önyargı ve muamelelere maruz kalabilen bir devlet, sosyal demokrasi ve liberalizm gibi çağdaş ve demokratik ideolojilerle yönetilmeye devam etmelidir. Zira bu, hem Almanya'nın geçmişe sünger çektiğinin bir göstergesi olmakta, hem de serbest piyasa ekonomisi sayesinde yeniden bir dünya devi haline gelen Almanya'yı bir "model ülke" haline getirmektedir. Bu konuda en önemli sorumluluk ise SPD'ye düşmektedir.

Kaynakça

Akal, D. (2017, 13 Ekim). Türkiye'deki tutuklu Almanlar. Deutsche Welle, Erişim adresi (25.02.2018): <http://www.dw.com/tr/türkiyedeki-tutuklu-almanlar/a-40936891>

Aydınlık. (2018, 18 Ocak). Türkiye ve Almanya arasında yeni adım: Berlin'de terör zirvesi. Erişim adresi (25.02.2018): <https://www.aydinlik.com.tr/turkiye-almanya-arasinda-yeni-adim-berlin-de-teror-zirvesi-politika-ocak-2018>

BBC Türkçe. (2017a, 9 Haziran). Jeremy Corbyn: İngiltere'de İşçi Partisi'ni canlandıran lider. Erişim adresi (18.02.2018): <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40198324>.

BBC Türkçe. (2017b, 29 Haziran). Almanya Dışişleri Bakanı Gabriel: Erdoğan'ın miting yapması uygun olmaz. Erişim adresi (25.02.2018): <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40440925>.

Bezmez, T.Y. (2017, 27 Haziran). Macron'un Zaferi: Önümüzdeki 5 Yıl Fransa'yı Neler Bekliyor? Uluslararası Politika Akademisi. Erişim adresi (18.02.2018): <http://politikaakademisi.org/2017/06/27/macronun-zaferi-onumuzdeki-5-yil-fransayi-neler-bekliyor/>

Birgün (2018, 8 Şubat). Almanya'da koalisyon hükümeti kuruldu. Erişim adresi (18.02.2018): <https://www.birgun.net/haber-detay/almanya-da-koalisyon-hukumeti-kuruldu-203482.html>

Cem, İ. (2010). Sosyal Demokrasi ya da Demokratik Sosyalizm nedir, ne değildir. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Clarke, S. & Holder, J. (2017, May 26). French presidential election May 2017 – full second round results and analysis. The Guardian. Erişim adresi (18.02.2018): <https://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2017/may/07/french-presidential-election-results-latest>

Coşkun, Ö. (2016, 9 Eylül), SPD Türk kökenli üyeleriyle buluştu”, Deutsche Welle Erişim adresi (18.02.2018): <http://www.dw.com/tr/spd-türk-kökenli-üyeleriyle-buluştu/a-19538521>

Dalaman, C. (2011, 15 Kasım). Almanya'da 'Dönerci Cinayetleri' Olayı Büyüyor. Amerika'nın Sesi. Erişim adresi (25.02.2018): <https://www.amerikaninsesi.com/a/almanya-da-dönerci-cinayetleri-olay-buyuyor-133909243/901227.html>

Deutsche Welle. (2016a, 23 Ağustos). Almanya'daki Türkiye kökenlilerin sayısı açıklandı. Erişim adresi (21.02.2018): <http://www.dw.com/tr/almanyadaki-türkiye-kökenlilerin-sayısı-açıklandı/a-19495964>.

Deutsche Welle. (2016b, 3 Ekim). Erdoğan: AB sözünü tutmadı. Erişim adresi (25.02.2018): <http://www.dw.com/tr/erdoğan-ab-sözünü-tutmadı/a-35946642>

Deutsche Welle. (2017a, June 6). German issues in a nutshell: 'Agenda 2010'. Erişim adresi (21.02.2018): <http://www.dw.com/en/german-issues-in-a-nutshell-agenda-2010/a-38789461>

Deutsche Welle. (2017b, 16 Eylül). Schulz: Şu anda olduğu haliyle Türkiye AB üyesi olamaz. Erişim adresi (25.02.2018): <http://www.dw.com/tr/schulz-şu-anda-olduğu-haliyle-türkiye-ab-üyesi-olamaz/av-40542248>

Deutsche Welle. (2018a, 19 Şubat). Anket: AfD, Sosyal Demokratların önüne geçti. Erişim adresi (25.02.2018): <http://www.dw.com/tr/anket-afd-sosyal-demokratların-önüne-geçti/a-42650764>

Deutsche Welle. (2018b, 20 Şubat). SPD üyeleri koalisyon sözleşmesini oyluyor. Erişim adresi (21.02.2018): <http://www.dw.com/tr/spd-üyeleri-koalisyon-sözleşmesini-oyluyor/a-42638830>.

Deutsche Welle. (2018c). The SPD's year of turmoil. Erişim adresi (21.02.2018): <http://www.dw.com/overlay/media/en/the-spds-year-of-turmoil/42650728/42662209>.

DHA. (2018, 8 Şubat). Alman Başkonsolos Lassig: Almanya, Türkiye'nin en büyük ticari partneridir. Erişim adresi (25.02.2018): <https://www.dha.com.tr/politika/alman-baskonsolos-lassig-almanya-turkiyenin-en-buyuk-ticari-partneridir/haber-1563808>.

Diken. (2017, 26 Ocak), 'Karma rejim' ilan edilen Türkiye, 'demokrasi endeksi'nde geriledi. Erişim adresi (25.02.2018): <http://www.diken.com.tr/karma-rejim-ilan-edilen-turkiye-demokrasi-endeksinde-geriledi/>

Diken. (2018, 24 Şubat). Yücel'in tahliyesi öncesinde: Almanya, Türkiye'yle silah anlaşmalarına onay vermiş. Erişim adresi (25.02.2018): <http://www.diken.com.tr/yucelin-tahliyesi-oncesinde-almanya-turkiyeye-silah-anlasmalarına-onay-vermis/>

Ertuğral, Y. (2018, 19 Ocak). Almanya'da ufukta erken seçim ihtimali var mı? Uluslararası Politika Akademisi. Erişim adresi (18.02.2018): <http://politikaakademisi.org/2018/01/19/almanya-da-ufukta-erken-secim-ihtimali-var-mi/>

Gombert, T., Blasius, J., Boll, F., Dahm, J., Egle, C., Gurgsdies, E., Krell, C., Neis, M., Rentzsch, C., & Timpe, M. (2010, Aralık), Sosyal Demokrasi El Kitabı 1: Sosyal demokrasinin temelleri (R. Hallaç, Çev.). İstanbul: Friedrich-Ebert-Stiftung Sosyal Demokrasi Akademisi.

Göç Araştırmaları Vakfı (2017, 18 Eylül). SPD 2017 Federal Seçim Programı. Erişim adresi (21.02.2018): <http://gocvakfi.org/spd-2017-federal-secim-programi/>

Heidelberger Forum (2016, 20 Temmuz). Almanya'da yaşayan Türk kökenli seçmenlerin seçim tercihi. Heidelberger Forum für Politik und Wissenschaft e.V., Erişim adresi (18.02.2018): <http://forum-hd.de/content/almanyada-yasayan-turk-kokenli-secmenlerin-secim-tercihi>

Hillebrand, E. & Maass, G. (2011, Ekim). Avrupa sosyal demokrasisinin geleceğine dair on temel soru: Dayanımcı bir Avrupa toplumu için yeni bir siyasi anlatı arayışı (S. Ababay Çev.). FES Türkiye.

Kaplan, Y. (2011, August 18). Germany's Role in Turkey's Accession to the EU. E-International Relations Students. Erişim adresi (25.02.2018): <http://www.e-ir.info/2011/08/18/germanys-role-in-turkeys-accession-to-the-eu/>

Kavukçuoğlu, D. (2003). Sosyal Demokraside Temel Eğilimler. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.

Knight, B. (2017a, March 13). Progressive Alliance comes to Berlin to fight populism. Deutsche Welle. Erişim adresi (18.02.2018): <http://www.dw.com/en/progressive-alliance-comes-to-berlin-to-fight-populism/a-37915410>.

Knight, B. (2017b, June 16). Things to know about Germany's Social Democratic Party. Deutsche Welle. Erişim adresi (21.02.2018): <http://www.dw.com/en/things-to-know-about-germanys-social-democratic-party/a-39314816>.

Milliyet. (2014, 25 Mayıs). Erdoğan Almanya'da olay yaratan sözünü tekrarladı: Entegrasyona evet, asimilasyona hayır. Erişim adresi (25.02.2018): <http://www.milliyet.com.tr/erdogan-almanya-da-olay-yaratan-siyaset-1887306/>

Mynet. (2018, 16 Şubat). "Merkel-Yıldırım Görüşmesinden Bir Gün Sonra Deniz Yücel Tahliye Edildi. Erişim adresi (25.02.2018): <http://www.mynet.com/haber/dunya/merkel-yildirim-gorusmesinden-bir-gun-sonra-deniz-yucel-tahliye-edildi-3736636-1>

NTV. (2018, 16 Şubat). Almanya'da SPD'nin oyu düşmeye devam ediyor. Erişim adresi (18.02.2018): <https://www.ntv.com.tr/dunya/almanyada-spdnin-oyu-dusmeye-devam-ediyor,H3L-xL8UL06dze8INyba1w>

Oktay, S. (2016, 5 Ağustos). Türkiye ile AB birbirine ne kadar muhtaç? Deutsche Welle, Erişim adresi (25.02.2018): <http://www.dw.com/tr/turkiye-ile-ab-birbirine-ne-kadar-muhtaç/a-19450619>

Önsoy, M. (2016). Türk Alman İlişkilerinin Son On Yılı. O. Örmeci ve H. Işıksal (Eds.), Mavi Elma: Türkiye-Avrupa İlişkileri içinde. Ankara: Gazi Kitabevi.

Özdalga, H. (2001). Sosyal Demokrasinin Kuruluşu, Ankara: İmge Kitabevi.

Sözcü. (2018, 13 Şubat). SPD Genel Başkanı Martin Schulz görevinden istifa etti. Erişim adresi (18.02.2018): <http://www.sozcu.com.tr/2018/dunya/spd-genel-baskani-martin-schulz-gorevinden-istifa-etti-2218804/>.

SPD. (2017, January 19). Zeit für mehr Gerechtigkeit. Erişim adresi (21.02.2018): <https://www.spd.de/partei/zeit-fuer-mehr-gerechtigkeit/>.

Steiner, F. (2018, February 20). Opinion: Is this the end of Germany's SPD?", Deutsche Welle. Erişim adresi (21.02.2018): <http://www.dw.com/en/opinion-is-this-the-end-of-germanys-spd/a-42662209>.

The Guardian. (2017a, September 25). German elections 2017: full results. Erişim adresi (18.02.2018): <https://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2017/sep/24/german-elections-2017-latest-results-live-merkel-bundestag-afd>.

The Guardian. (2018, January 14). Jeremy Corbyn: 'We are not calling for second Brexit referendum' [video]. Erişim adresi (18.02.2018): <https://www.theguardian.com/politics/video/2018/jan/14/jeremy-corbyn-peston-sunday-labour-not-calling-for-second-brexit-referendum-video>

Thurau, J. (2018, 2 Şubat). Yorum: SPD nasıl bu kadar düşebildi? Deutsche Welle. Erişim adresi (18.02.2018): www.dw.com/tr/yorum-spd-nasil-bu-kadar-dusebildi/a-42435818

Timpe, M. (2010). Peki ötekiler ne diyor? Sosyal Demokrasi El Kitabı 1: Sosyal demokrasinin temelleri (R. Hallaç, Çev.) içinde. İstanbul: Friedrich-Ebert-Stiftung Sosyal Demokrasi Akademisi.

Tolun, A. (2013, 29 Mayıs). Solingen'in 20. yılında 'Almanya'da göçmen olmak'. BBC Türkçe, Erişim adresi (25.02.2018): http://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/05/130528_solingen

Topçu, M. (2018a, 9 Şubat). Big Partisi Kurucu Genel Başkanı Haluk Yıldız'la Röportaj. Uluslararası Politika Akademisi. Erişim adresi (18.02.2018): <http://politikaakademisi.org/2018/02/09/big-partisi-kurucu-haluk-yildizla-roportaj/>

Topçu, M. (2018b, 14 Şubat). Alman AD-Demokraten (AD-D) Partisi Yönetim Kurulu Üyesi Seyhan Acu ile Röportaj. Uluslararası Politika Akademisi. Erişim adresi (18.02.2018): <http://politikaakademisi.org/2018/02/14/alman-add-partisi-yonetim-kurulu-uyesi-seyhan-acu-ile-roportaj/>

Wikipedia. (2016a, January 13). List of Federal Republic of Germany governments. Erişim adresi (18.02.2018): https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Federal_Republic_of_Germany_governments.

Wikipedia. (2016b, 19 Aralık). Almanya Sosyal Demokrat Partisi. Erişim adresi (18.02.2018): https://tr.wikipedia.org/wiki/Almanya_Sosyal_Demokrat_Partisi.

Wikipedia. (2018a, March 2). Social Democratic Party of Germany. Erişim adresi (18.02.2018): https://en.wikipedia.org/wiki/Social_Democratic_Party_of_Germany.

Varlı, A. (2017, 11 Mart). Almanya'dan Öcalan ve YPG flamlarına yasak. Hürriyet. Erişim adresi (25.02.2018): <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/almanya-ocalan-fotograflarini-ve-pkk-sembollerini-yasakladi-40391420>

Yeni Akit. (2017, 21 Şubat). Almanlar çıldırdı: Erdoğan Almanya'da miting yapmasın! Erişim adresi (25.02.2018): <http://www.yeniakit.com.tr/haber/almanlar-cildirdi-erdogan-almanyada-miting-yapmasin-281929.html>.

YouGov. (2018, January 11). Voting Intention: Conservatives 40%, Labour 41% (7-8 Jan). Erişim adresi (18.02.2018): <https://yougov.co.uk/news/2018/01/11/voting-intention-conservatives-40-labour-41-7-8-ja/>